

تحلیلی منظورشناختی بر آفرینش گفتمان بر مبنای راهبرد تلویح در ترجمه گفتمان‌نمای قرآنی «و» در پیکره‌های موازی فارسی و انگلیسی^۱

علی‌محمد محمدی^۲ و محمود ینکی ملکی^۳

چکیده

ترجمه تلویحی نقش‌های گوناگون پرکاربردترین و پیچیده‌ترین گفتمان‌نمای قرآنی و، فرایندی پیچیده و نیازمند مطالعه و پژوهش در ابعاد گوناگون می‌باشد. پژوهشگران حاضر با رویکردی اکتشافی، توصیفی، و کیفی و بر اساس نظریات مختلف و الگوی کلاودی (۲۰۰۵) در تحلیل گفتمان تلویح به پژوهش و تحلیل چگونگی استفاده از راهبرد ترجمه تلویحی گفتمان‌نمای قرآنی واو در پیکره‌های موازی انگلیسی و فارسی پرداختند. پیکره شامل ۲۰ درصد قرآن (۶جزء) و ترجمه فارسی و انگلیسی آن بود. یافته‌های پژوهشگران نشان داد که در ترجمه فارسی قرآن کریم در بیش از یک‌سوم موارد (۳۹٪) و در ترجمه انگلیسی آن در کمتر از یک سوم (۱۹٪) مترجمان به ترجمه تلویحی آن اقدام کرده بودند و استفاده از این راهبرد آفرینش و مدیریت گفتمان در فرایند ترجمه به کشف الگوی هفت‌وجهی انجامید که دربرگیرنده ابعاد فرهنگی، منظورشناختی، لغوی، و دستوری می‌باشد که منجر به غنی‌سازی منظورشناختی گفتمان می‌گردد. این یافته‌ها شناخت محققان از جهانی‌های ترجمه را گسترش می‌دهد.

واژه‌های راهنما: پیکره‌های موازی، ترجمه تلویحی، گفتمان‌نمای قرآنی «و»

۱. این مقاله در تاریخ ۱۴۰۳/۰۱/۲۸ دریافت شد و در تاریخ ۱۴۰۳/۰۳/۲۲ به تصویب رسید.

۲. نویسنده مسئول: استادیار گروه زبان و ادبیات انگلیسی، دانشکده ادبیات و زبان‌ها، دانشگاه اراک، اراک، ایران؛
پست الکترونیک: a-mohammadi@araku.ac.ir

۳. استادیار گروه زبان انگلیسی، مجتمع آموزش عالی نهاوند، دانشگاه بوعلی سینا، همدان، ایران؛ پست الکترونیک:

m.yenkimaleki@basu.ac.ir

۱. مقدمه

در گستره علم منظورشناسی پژوهشگران به بررسی و تحلیل نظام آفرینش و فهم و درک گفتمان در حوزه‌های بین‌زبانی و بین‌فرهنگی می‌پردازند (جونز، ۲۰۱۰). کاربرد عملی علم منظورشناسی در گستره ترجمه متضمن بررسی و تحلیل راهبردهای رمزگشایی و رمزگذاری توامان اطلاعات بر اساس مبانی گوناگون زبانی و فرازبانی می‌باشد که در فرایند استفاده طبیعی زبان در تعاملات بشری انجام می‌شود (چسترمن، ۲۰۱۶). نظام آفرینش گفتمان در فرایند ترجمه نظامی پویا، خلاق، و پیچیده است که متضمن انواع مختلفی از غنی‌سازی زبانی، فرهنگی، و منظورشناختی می‌باشد که با استفاده از راهبردهای مختلف منظورشناختی گفتمانی فرهنگی و زبانی صورت می‌گیرد و یکی از این راهبردهای گفتمان‌آفرین در فرایند رمزگذاری راهبرد خلاق و پیچیده تلویح می‌باشد. این راهبرد دارای چهارچوب و نظام مستطیلی ذیل می‌باشد: ارسال پیام به صورت غیرمستقیم، بازآفرینی ضمنی موارد واضح متن اصلی در فرایند ترجمه، کاهش و حذف در ابعاد مختلف متن، و عدم بیان ابعاد مختلف متن مبدا در فرایند ترجمه (کلاودی، ۲۰۰۵).

گفتمان‌نماها در خدمت تولید، توزیع، فهم، و درک گفتمان در تعاملات انسانی می‌باشند که زمینه مدیریت گفتمان را فراهم می‌کنند. این عناصر پیچیده‌ترین، کارآمدترین، و پرکاربردترین عناصر فراگفتمانی تلقی می‌شوند که تعاملات انسانی تحت تاثیر آنها قرار می‌گیرد (هایلند، ۲۰۰۵). این مقاله بر آن است تا با تحلیلی منظورشناختی از نظام آفرینش گفتمان بر مبنای راهبرد تلویح در ترجمه پرکاربردترین گفتمان‌نما در قرآن-واو- در ترجمه‌های فارسی و انگلیسی قرآن ارائه نماید. این پژوهش به دنبال رسیدن به جواب سوالات ذیل می‌باشد:

۱. مترجمان فارسی و انگلیسی قرآن تا چه میزان از راهبرد تلویح در ترجمه گفتمان‌نمای واو استفاده کرده‌اند؟
۲. بیشترین توزیع فراوانی بازتاب غیر مستقیم و تلویحی نقش‌های گفتمان‌نمای واو در ترجمه‌های فارسی و انگلیسی قرآن کریم در کدام بافت متون قرآنی صورت گرفته است؟
۳. راهبردهای تلویح در ترجمه گفتمان‌نمای واو در آفرینش گفتمان در فرایند ترجمه کدامند؟

۲. تاریخچه مطالعات

در گستره علم ترجمه‌شناسی، بیان مفاهیم صریح و روشن متن اصلی به صورت ضمنی و کنایی در متن مقصد تلویح نامیده می‌شود (کلاودی، ۲۰۰۵). از نظر سیپایونگ (۲۰۱۷) استفاده از

راهبردهایی مانند حذف، کاهش، و ارسال غیر مستقیم پیام در مراحل مختلف ترجمه تلویح نامیده می‌شود که منجر به تغییر ساختار انسجام متن می‌گردد. مطالعه و بررسی ترجمه‌های مختلف منجر به کشف راهکارهایی شد که روش‌های تلویح‌اند (کلاودی، ۲۰۰۵). میزان استفاده از راهبرد تلویح بخش دیگری از مطالعات در این حوزه را به خود اختصاص داده است. در این راستا مطالعه سیپایونگ (۲۰۱۷) نشان داد که حدود ۲۰ درصد گفتمان‌نماها در فرایند ترجمه به صورتی غیرمستقیم ترجمه شده بودند. علاوه بر این، بررسی و تحلیل گفتمان‌نماهای "در واقع" و "منظورم این است" در پژوهش فورکو (۲۰۱۴) نشان داد که گفتمان‌نمای "در واقع" در ۲۰ درصد نمونه‌ها ترجمه نشده بود و گفتمان‌نمای "منظورم این است" هم در ۲۶ درصد نمونه‌ها ترجمه نشده بود.

تحلیل ترجمه شفاهی همزمان در مطالعه محمدی (۲۰۲۳) نشان داد که مترجم شفاهی همزمان ایرانی ۲۹ درصد گفتمان‌نماها را به صورت غیرمستقیم برگرداند کرده بود. در بررسی ترجمه گفتمان‌نمای انگلیسی "خب" به زبان چینی در پژوهش هو (۲۰۲۰) مشخص گردید که راهبرد حذف این گفتمان‌نما در فرایند ترجمه از پرکاربردترین راهبردها بود. مطالعه و بررسی ترجمه گفتمان‌نماها از زبان انگلیسی به زبان فارسی در پژوهش کافی‌پور (۲۰۱۶) نشان داد که راهبرد حذف یکی از راهکارهای حل مسائل و مشکلات مترجمان بود. علل استفاده از راهبرد تلویح در آفرینش گفتمان در فرایند ترجمه بخش دیگری از مطالعات را به خود اختصاص داده است. آلو (۲۰۱۰) بر این باور است که تفاوت‌های فرهنگی و منظورشناختی علت اصلی بهره‌برداری از راهبرد تلویح را تشکیل می‌دهند. در پژوهش محمدی (۲۰۲۳) مشخص گردید که عواملی از قبیل توانایی پیش بینی روابط بین واحدهای گفتمان، دگر نویسی، تلخیص، استفاده از ضمائر گوناگون، و استفاده از شکل *ing* دار فعل فلسفه استفاده از راهبرد تلویح را شکل می‌دهند.

۳. روش تحقیق

محققان با رویکردی توصیفی و کیفی در این پژوهش اکتشافی به مطالعه نظام استفاده از راهبرد تلویح در ترجمه‌های فارسی و انگلیسی گفتمان نمای قرآنی واو پرداخته‌اند. نظریه‌های تحلیل معادل‌های ترجمه-تحلیل روش‌های حل مسئله مترجمان - و منظورشناسی-بررسی هنجارهای منظورشناختی میان گفتمان‌ها، و الگوی پژوهشیتحلیل تلویح اصول و مبانی نظری این پژوهش را تشکیل می‌دهند. الگوی تحلیل گفتمان تلویح کلاودی (۲۰۰۵) دارای ابعاد ذیل می‌باشد: تعمیم لغوی، حذف لغوی، کاهش لغوی، تعمیم دستوری، حذف دستوری، انقباض دستوری، و ابعاد منظورشناختی. پیکره دارای دو بخش، متون قرآنی و ترجمه‌های فارسی و انگلیسی، می‌باشد.

۴. یافته‌ها و بحث و بررسی

مطابق جدول ۱ تعداد ۱۲۳۶ نمونه از گفتمان‌های واو در پیکره قرآنی استفاده شده است. در ترجمه فارسی ۳۹ درصد یعنی ۴۸۱ نمونه گفتمان‌های واو به صورت غیرمستقیم و تلویحی ترجمه شده است و در ترجمه انگلیسی ۱۹ درصد یعنی ۲۳۲ نمونه از این گفتمان‌ها به صورت تلویحی و غیر مستقیم ترجمه شده‌اند (موضوع سوال ۱). ترجمه تلویحی و غیرمستقیم در تحلیل پیکره‌های موازی به زبان‌های دیگر نیز گزارش شده است: در مطالعه پیکره‌های موازی در زبان چینی ۲۸ درصد (سیپایونگ، ۲۰۱۷)، پیکره‌های موازی در زبان اسپانیولی ۲۶ درصد (فورکو، ۲۰۱۴)، پیکره‌های موازی در زبان انگلیسی ۳۸ درصد (محمدی، ۲۰۲۱)، و در زبان انگلیسی ۲۹ درصد (محمدی، ۲۰۲۳). در تحقیقات دیگر موضوع اعمال راهبرد تلویح در فرایند ترجمه به شکل کلی و عام و بدون ذکر درصد توزیع فراوانی نیز گزارش شده است: دوسا (۲۰۲۱) تحلیل پیکره‌های موازی در زبان مجارستانی، کافی‌پور (۲۰۱۶) در پیکره‌های موازی به زبان فارسی، چاوم (۲۰۰۴) در پیکره‌های موازی به زبان اسپانیولی، و فرهان و فنوش (۲۰۰۵) در پیکره‌های موازی به زبان عربی. ماهیت و حقیقت این یافته‌ها و داده‌ها نشان می‌دهد که تلویح و نشان‌دادن غیر مستقیم نقش و کارکرد گفتمان‌ها در فرایند ترجمه فرایندی طبیعی است، در مورد اکثر ترجمه‌ها به زبان‌های دیگر صدق می‌کند، یکی از راهبردهایی است که فرایند آفرینش گفتمانی خلاق، بدیع، و انعطاف‌پذیر نسبت به بافت فراهم را می‌کند، نیازهای مخاطب برای فهم و درک گفتمان را برآورده می‌سازد، و در نتیجه به وجود آورنده بخشی از جهانی‌های فرایند ترجمه می‌باشد (اسپورن، ۱۹۹۷؛ دوسا، ۲۰۲۱؛ گمول، ۲۰۱۸؛ هوئک و دیگران، ۲۰۱۷).

جدول ۱. میزان استفاده از راهبرد تلویح در ترجمه گفتمان‌های قرآنی «و» به زبان فارسی

ردیف	توزیع فراوانی «و»	فراوانی تلویح در ترجمه فارسی	فراوانی تلویح در ترجمه انگلیسی	درصد تلویح در ترجمه فارسی	درصد تلویح در ترجمه انگلیسی
۱	۱۲۳۶	۴۸۱	۲۳۲	۳۹٪	۱۹٪

مطابق جداول ۲ و ۳، جایگاه اول بهره‌برداری از راهبرد تلویحی در ترجمه گفتمان‌های واو به ترجمه غیر مستقیم و تلویحی آن در ابتدای آیات قرآن مربوط است: ۸۴ نمونه و ۳۶ درصد توزیع فراوانی در ترجمه انگلیسی قرآن و ۲۵۴ نمونه و ۵۳ درصد توزیع فراوانی در ترجمه فارسی قرآن (موضوع سوال ۲). مرتبه دوم در بهره‌برداری از راهبرد تلویح در ترجمه قرآن کریم در زبان

انگلیسی با ۷۶ نمونه و ۳۳ درصد توزیع فراوانی به کاربرد علائم نگارشی مربوط می‌باشد. ولی در ترجمه فارسی قرآن کریم رتبه دوم استفاده از راهبرد گفتمان آفرین تلویح با ۱۶۹ نمونه و ۳۵ درصد توزیع فراوانی به جدا کردن جملات مرکب متون قرآنی متعلق می‌باشد. جایگاه سوم در ترجمه انگلیسی با ۵۱ نمونه کاربردی و ۲۲ توزیع فراوانی به بهره‌وری از ترکیب دو جمله و تبدیل آن به یک جمله از طریق نشان دادن غیر مستقیم نقش گفتمان‌نمای واو تعلق دارد. و جایگاه سوم در ترجمه فارسی قرآن کریم با ۴۰ نمونه کاربردی و ۸ درصد توزیع فراوانی مربوط به بهره‌وری از علائم نگارشی مانند ویرگول و دو نقطه می‌باشد. رتبه چهارم در ترجمه انگلیسی قرآن کریم با ۲۱ نمونه کاربردی و ۹ درصد توزیع فراوانی و در ترجمه فارسی با ۱۸ نمونه کاربردی و ۴ درصد توزیع فراوانی به ترکیب دو جمله و تبدیل آن به یک جمله در فرایند ترجمه قرآن کریم تعلق دارد (موضوع سوال ۳).

در تحلیل، تبیین، و توصیف علل ترجمه تلویحی گفتمان‌نمای واو در فرایند ترجمه، پژوهشگران مسائل دستوری زبان مقصد را مورد توجه قرار داده‌اند و به این نتیجه رسیده‌اند که این زبان مقصد است که تعیین کننده چگونگی ترجمه این گفتمان‌نما می‌باشد. این محققان (خانگی کلفای و آذران، ۲۰۲۲) معتقدند که واو معروف به واو ابتدا یا استنافیه که در ابتدای کلام یا صدر آیه می‌آید، ترجمه نمی‌شود، به دلیل اینکه در زبان فارسی هیچگاه جمله با گفتمان‌نما آغاز نمی‌شود. علاوه بر این، این بخش یافته‌های این پژوهش در راستای مطالعه کلاودی (۲۰۰۵) می‌باشد.

جدول ۲. توزیع فراوانی ابعاد استفاده از راهبرد تلویح در ترجمه گفتمان‌نمای قرآنی «و» در ترجمه انگلیسی

ردیف	جزءها	ترکیب	اول آیه	کاربرد نشانه‌های نگارشی	جداکردن جمله	فراوانی	درصد
۱	۱ و ۲	۱۷	۲۶	۱۸	۴	۶۵	۳۰٪
۲	۱۴ و ۱۷	۱۶	۳۸	۱۵	۶	۷۵	۳۴٪
۳	۲۸ و ۲۹	۱۸	۲۰	۴۳	۱۱	۹۲	۳۶٪
۴	مجموع	مجموع	مجموع	مجموع	مجموع	مجموع	مجموع
۵	۶ جزء	۵۱	۸۴	۷۶	۲۱	۲۳۲	۱۰۰٪
درصد	۲۰٪	۲۲٪	۳۶٪	۳۳٪	۹٪	۱۹٪	٪۱۰۰

جدول ۳. توزیع فراوانی ابعاد استفاده از راهبرد تلویح در ترجمه فارسی

ردیف	جزءها	ترکیب	اول آیه	کاربرد نشانه‌های نگارشی	جداکردن جمله	فراوانی	درصد
۱	۱ و ۲	۱۰	۸۳	۱۶	۷۱	۱۸۰	۳۷٪
۲	۱۴ و ۱۷	۳	۱۰۴	۱۱	۴۳	۱۶۱	۳۳٪
۳	۲۸ و ۲۹	۵	۶۷	۱۳	۵۵	۱۴۰	۲۹٪
۴	مجموع	مجموع	مجموع	مجموع	مجموع	مجموع	مجموع
۵	۶ جزء	۱۸	۲۵۴	۴۰	۱۶۹	۴۸۱	۱۰۰٪
درصد	۲۰٪	۴٪	۵۳٪	۸٪	۳۵٪	۳۹٪	۱۰۰٪

استفاده از راهبرد ترکیب با ۵۱ نمونه کاربردی و ۲۲٪ توزیع فراوانی در جایگاه سوم قرار دارد و این راهبرد در ترجمه فارسی با ۱۸ نمونه کاربردی و ۴٪ توزیع فراوانی در رتبه چهارم می‌باشد. جدول ۴ نمونه‌هایی استفاده شده از این روش ضمنی ترجمه این گفتمان‌ها را نشان می‌دهد. کاربرد عملی استفاده از آن شامل دگر نویسی به طرق مختلف است: استفاده از ساختار قیدی به جای گفتمان‌های واو (ردیف‌های ۱ و ۴)، استفاده از عبارت حرف اضافه (ردیف ۲)، تبدیل ساختار جمله به شکل علی-معلولی (ردیف‌های ۳ و ۵)، ایجاد هماهنگی بین دو طرف جمله با استفاده از ساختار منفی (ردیف ۶)، ترکیب واحدهای گفتمان با هم (ردیف ۷)، و هدف گذاری با استفاده از ساختار خاص انگلیسی (ردیف ۸). موضوع در هم تنیده شدن و ترکیب مفاهیم مختلف واحدهای مختلف گفتمانی در یک واحد و آفرینش گفتمانی جدید بر اساس بافت کاربردی زبان مقصد در مطالعات زوفری (۲۰۱۷) و محمدی (۲۰۲۳) نیز گزارش شده است.

جدول ۴. استفاده از راهبرد ترکیب

ردیف/مترجم	مثال	سوره/راهبرد
۱	...تَكْتُمُوا الْحَقَّ وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ :	بقره، ۴۲
ملکی	... حقیقت را آگاهانه کتمان نکنید.	تبدیل به قید
۲	...وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ بِمَا كَانُوا يَكْذِبُونَ	بقره، ۱۰

دگرنویسی	...for them is a painful chastisement.	صفارزاده
بقره، ۹۳	وَإِذْ أَخَذْنَا مِيثَاقَكُمْ وَرَفَعْنَا فَوْقَكُمُ الطُّورَ	۳
دگرنویسی	وقتی کوه طور را بالای سرتان نگه داشته بودیم، از شما تعهد محکم گرفتیم.	ملکی
	وَقَدْ كَانَ فَرِيقٌ مِنْهُمْ يَسْمَعُونَ كَلَامَ اللَّهِ ثُمَّ يَحْرَفُونَهُ مِنْ بَعْدِ مَا عَقَلُوهُ وَهُمْ يَعْلَمُونَ	۴
بقره، ۷۵	Whereas a party of them heard the words of Allah, and altered it knowingly after they realized it.	صفارزاده
بقره، ۲۱۴	أَمْ حَسِبْتُمْ أَنْ تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ وَلَمَّا يَأْتِكُمْ مَثَلُ الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلِكُمْ	۵
دگرنویسی	نکند خیال کرده‌اید بی آنکه سختی‌هایی مثل سختی‌های گذشتگان قبل از خودتان را بکشید، به بهشت می‌روید؟	ملکی
بقره، ۴۲	...وَتَكْتُمُوا الْحَقَّ وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ	۶
	...nor conceal the truth when you know it well.	صفارزاده
بقره، ۲۴۶	...وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالظَّالِمِينَ	۷
	... خدا حال بد کارها را خوب می‌داند.	ملکی
نحل، ۴۴	...وَلَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ	۸
	...in order that they may ponder.	صفارزاده

مطابق جدول‌های ۲ و ۳ بالاترین درصد توزیع فراوانی متعلق به ترجمه تلویحی گفتمان‌نمای واو در صدر آیه در ترجمه فارسی ۵۳٪ و ترجمه انگلیسی ۳۶٪ می‌باشد. این بخش یافته‌های مطالعه در راستای نتایج محققان دیگری مانند خانی کلکای و آذران (۲۰۲۲) و زوفری (۲۰۱۶) می‌باشد. خان کلکای و آذران (۲۰۲۲) در تحلیل پیکره‌های موازی در ترجمه فارسی قرآن کریم به این نتیجه رسیدند که وقتی این گفتمان‌نما در ابتدای آیه آورده شود ترجمه نمی‌شود. دلیل این موضوع هم این است که گفتار و گفتمان در زبان فارسی هیچ وقت با گفتمان‌نما آغاز نمی‌شود. تحلیل زوفری (۲۰۱۷) نیز نشان داد که بازآفرینی غیر مستقیم روابط گفتمانی تحت-الشعاع توانش، کنش، و شناخت مترجم از امکانات زبان مقصد می‌باشد. جدول ۵ نمونه‌هایی از

ترجمه غیر مستقیم را نشان می‌دهد. راهکارهای اجرایی آن شامل اطلاع رسانی (ردیف‌های ۱، ۵، ۶، ۸، ۱۰)، هشدار (ردیف‌های ۲، ۳، ۴، ۱۲، ۱۳)، و امر (ردیف‌های ۷، ۹، ۱۱) می‌باشد.

جدول ۵. قرارگرفتن گفتمان‌ها در ابتدای آیه

ردیف/مترجم	مثال	سوره/راهبرد
۱	وَالَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِمَا أُنزِلَ إِلَيْكَ وَمَا أُنزِلَ مِنْ قَبْلِكَ	بقره، ۴
ملکی	همه راهنمایی‌های خدا توسط تو و پیامبران قبلیات را باور می‌کنند	
صفرزاده	Those who believe in the revelations sent to you and sent before you to other messengers.	
۲	وَاتَّقُوا يَوْمًا لَا تَجْزِي نَفْسٌ عَنْ نَفْسٍ شَيْئًا	بقره، ۱۲۳
ملکی	بترسید از روزی که اصلاً کسی به درد کسی نخورد.	
۳	وَلَنْ تَرْضَىٰ عَنْكَ الْيَهُودُ وَلَا النَّصَارَىٰ	
صفرزاده	Never will the Jews or the Christians be pleased with you	بقره، ۱۲۰
۴	وَمَنْ يَقُلْ مِنْهُمْ إِنِّي إِلَهٌ مِنْهُمْ فَلْيُصِرْ إِلَىٰ عَذَابِ اللَّهِ عَظِيمًا	انبیا، ۲۹
ملکی	هر کدامشان بگوید: من معبودی به جای خدا هستم و شایسته پرستش،	
۵	وَمَا أَرْسَلْنَا قَبْلَكَ إِلَّا رِجَالًا نُوْحِي إِلَيْهِمْ	انبیا، ۷
صفرزاده	Before you we used to reveal to men like you	
۶	وَأَنَّ السَّاعَةَ آتِيَةٌ لَا رَيْبَ فِيهَا	حج، ۷
ملکی	قیامت، بی هیچ شکی، آمدنی است	بقره، ۱۸۸
۷	وَلَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ	
صفرزاده	Do not consume one another's property on justly nor use	
۸	وَلَقَدْ زَيَّنَّا السَّمَاءَ الدُّنْيَا بِمَصَابِيحَ	ملک، ۵
ملکی	آسمان دنیا را با چراغ ستاره‌ها چشم نواز کردیم	

۹	وَلَا تَجْعَلُوا اللَّهَ عُرْضَةً لِأَيْمَانِكُمْ	بقره، ۲۲۴
صفرزاده	Do not make Allah's name an excuse in your oaths	
۱۰	وَإِنْ يَكَادُ الَّذِينَ كَفَرُوا لِيُزْلِقُونَكَ بِأَبْصَارِهِمْ لَمَّا سَمِعُوا الذِّكْرَ	قلم، ۵۱
ملکی	وقتی بت پرست‌ها قرآن می‌شنوند، کم مانده که با چشم زخم به تو آسیب بزنند.	
۱۱	وَاتَّقُوا اللَّهَ	حجر، ۶۹
صفرزاده	Fear from Allah.	
۱۲	وَإِذْ قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ	صف، ۵
ملکی	یادتان باشد موسی به قومش گفت	
۱۳	وَإِنَّهُ لَتَذَكْرَةٌ لِّلْمُتَّقِينَ	حاقه، ۴۸
ملکی	این قرآن برای خود مراقبان قطعاً مایه به خود آمدن است.	

جایگاه چهارم در ترجمه انگلیسی با ۲۱ نمونه کاربردی و ۹ درصد توزیع فراوانی مربوط به ساده‌سازی جملات مرکب قرآن کریم و تبدیل آن‌ها به جملات ساده از طریق ترجمه غیر مستقیم نقش‌های منظورشناختی واو می‌باشد و در ترجمه فارسی با ۱۶۹ نمونه کاربردی و ۳۵ درصد توزیع فراوانی رتبه دوم متعلق به راهبرد ساده‌سازی می‌باشد. ساده‌سازی ساختار زبان، فرایندی گفتمان‌آفرین است و تعاملات انسانی را تسهیل می‌کند. با تحلیل پیکره‌های موازی محققان گوناگونی موضوع استفاده از راهبرد ساده‌سازی در آفرینش و مدیریت گفتمان در فرایند ترجمه را گزارش نموده‌اند. بررسی پیکره‌های موازی در چهار زبان نشان داد که در برخی از شرایط به دلیل اینکه این روابط به شکل کاملی به صورت غیر مستقیم نمایش داده می‌شوند (هوئک و دیگران، ۲۰۱۷) و در شرایط دیگر به خاطر اینکه آن‌ها قابل پیش‌بینی‌اند (کریبل و دیگران، ۲۰۱۸)، لذا انعکاس غیر مستقیم نقش آن‌ها در فرایند ترجمه و حذف آن‌ها در ساختار جمله امری طبیعی تلقی می‌شود. علاوه بر این، در فرایند ترجمه شفاهی همزمان از زبان فارسی به زبان انگلیسی استفاده از راهبرد ساده‌سازی ساختار زبان مبدا در زبان مقصد برای تسهیل آفرینش و مدیریت گفتمان در مطالعه محمدی (۲۰۲۳) نیز گزارش شده است. جدول ۶ نمونه‌هایی از کاربرد این راهبرد در ترجمه این گفتمان‌نما را نشان می‌دهد و راهکارها عبارتند از امر (ردیف‌های ۱۱، ۱)،

تحذیر (ردیف‌های ۱۰، ۸، ۲)، گزارش (ردیف‌های ۳، ۵، ۶)، و بشارت (ردیف‌های ۴، ۷، ۹).

جدول ۶. موارد جدا کردن جمله با حذف گفتمان‌نمای «و»

سوره/راهبرد	مثال	ردیف/مترجم
بقره، ۵۸	... وَادْخُلُوا الْبَابَ سُجَّدًا ...	۱
	با نهایت تواضع، از در وارد شوید.	ملکی
بقره، ۱۰۸	...وَمَنْ يَتَّبِعِ الْكُفْرَ بِالْإِيمَانِ فَقَدْ ضَلَّ سَوَاءَ السَّبِيلِ	۲
	...Whoso exchanges believe for disbelief has surely strayed from the right path.	صفارزاده
بقره، ۱۱۷	... وَإِذَا قَضَىٰ أَمْرًا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ...	۳
	وقتی چیزی را بخواهد، فقط تا فرمان بدهد: باش، به سرعت به وجود می‌آید .	ملکی
بقره، ۱۳۰	... وَلَقَدْ اصْطَفَيْنَاهُ فِي الدُّنْيَا وَإِنَّهُ فِي الْآخِرَةِ لَمِنَ الصَّالِحِينَ	۴
	...Truly we chose him in this world and verily in the hereafter he shall be among the leading divine righteous.	صفارزاده
انبیاء، ۲۸	... وَلَا يَشْفَعُونَ إِلَّا لِمَنِ ارْتَضَىٰ	۵
	فرشتگان فقط کسی را شفاعت می‌کنند که خدا دینش را پسندیده باشد.	ملکی
نحل، ۱۱۸	...وَمَا ظَلَمْنَاهُمْ وَلَكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ	۶
	...We did not wrong them, but they did wrong to themselves.	صفارزاده
انبیاء، ۵۶	... وَأَنَا عَلَىٰ ذَلِكُمْ مِنَ الشَّاهِدِينَ	۷
	من این حقیقت را با همه وجودم لمس می‌کنم.	ملکی
انبیاء، ۱۸	...وَلَكُمْ الْوَيْلُ مِمَّا تَصِفُونَ	۸
	... Woe to you and those attributions that you consider for Allah.	صفارزاده

انبیا، ۸۸	...وَكَذَلِكَ نُنْجِي الْمُؤْمِنِينَ	۹
	... مومنان را اینطور از گرفتاری‌ها نجات می‌دهیم.	ملکی
حج، ۲	... وَتَرَى النَّاسَ سُكَارَىٰ وَمَا هُمْ بِسُكَارَىٰ	۱۰
	... You shall see men as drunken and they are not drunken.	صفا رزاده
حجر، ۶۵	...وَأَمْضُوا حَيْثُ تُؤْمَرُونَ	۱۱
	... به جایی بروید که به شما دستور داده می‌شود.	ملکی

مطابق جداول ۲ و ۳ استفاده از نشانه‌های نگارشی برای آفرینش و مدیریت گفتمان به صورت تلویحی در فرایند ترجمه با ۷۶ نمونه کاربردی و ۳۳ درصد توزیع فراوانی دارای جایگاه دوم در ترجمه انگلیسی می‌باشد و با ۴۰ نمونه کاربردی و ۸ درصد توزیع فراوانی در ترجمه فارسی در رتبه سوم قرار دارد. در این فرایند مدیریت غیر مستقیم گفتمان در برگردان‌های فارسی و انگلیسی قرآن از سه نشانه نگارشی ویرگول، نقطه ویرگول، و دو نقطه استفاده شده است. این راهبرد نگارش و آفرینش گفتمان روشی طبیعی به نظر می‌رسد به دلیل اینکه در هر زبان این قواعد زبانی، فرهنگی، و گفتمانی زبان مقصدند که چگونگی، شرایط، و علل قابل قبول بودن گفتمان در آن فرهنگ و گفتمان را تعیین می‌کنند. استفاده از این راهبرد غیر مستقیم در انعکاس نقش‌های گفتمان‌نماها در پژوهش‌های مختلفی گزارش شده است. محققانی مانند اسپورن (۱۹۹۹)، سپایونگ (۲۰۱۷)، و فورکو (۲۰۱۴) در بررسی پیکره‌های موازی در زبان‌های اسپانیولی، چینی، و انگلیسی نیز استفاده از علائم نگارشی به جای گفتمان‌نماها را گزارش نموده‌اند. استنباط این پژوهشگران این است که استفاده از این علائم نشان دهنده آفرینش گفتمان به صورت طبیعی در فرایند پردازش طبیعی زبان به صورت حرفه‌ای در گستره ترجمه می‌باشد که مبتنی بر مبانی منظورشناختی زبان و فرهنگ مقصد است. در دو پژوهش دیگری نیز این رویکرد در آفرینش و مدیریت گفتمان گزارش شده است و این تحقیقات نشان می‌دهند که استفاده از این نشانه‌های نگارشی استمرار در گفتمان را به صورتی خلاق و مبتکرانه منعکس می‌کند (محمدی، ۲۰۲۳). جدول ۷ نمونه‌هایی از استفاده از این روش غیر مستقیم در آفرینش کلام را نشان می‌دهد و راهبردها عبارتند از استفاده از ویرگول (ردیف‌های ۱، ۲، ۳، ۵)، نقطه ویرگول (ردیف‌های ۴، ۷، ۸، ۹)، و دو نقطه (ردیف ۶).

جدول ۷. استفاده از نشانه‌های نگارشی

ردیف/ مترجم	مثال	سوره/ راهبرد
۱	الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْغَيْبِ وَيُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ	بقره، ۳
ملکی	همان کسانی که به خدای پنهان از دیده‌ها ایمان می‌آورند، نماز را با آدابش می‌خوانند، از آنچه روزیشان کرده‌ایم در راه خدا هزینه می‌کنند	
۲	أَلَا إِنَّهُمْ هُمُ الْمُفْسِدُونَ وَلَكِنْ لَا يَشْعُرُونَ	بقره، ۱۲
صفارزاده	O, Believers! Know that they are indeed mischief-makers, but they do not realize it.	
۳	... وَمَا جَعَلْنَا الْقِبْلَةَ الَّتِي كُنْتَ عَلَيْهَا إِلَّا لِنَعْلَمَ مَنْ يَتَّبِعُ الرَّسُولَ مِمَّنْ يَنْقَلِبُ عَلَيَّ عَقْبَيْهِ	بقره، ۱۴۳
ملکی	... قبله‌ای را که قبلاً به طرف آن رو می‌کردی، فقط برای این قرار داده بودیم که پیروان پیامبر را از آنهایی که عقبگرد می‌کردند متمایز کنیم.	
۴	لَا تَعْبُدُونَ إِلَّا اللَّهَ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا وَذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسَاكِينِ وَقُولُوا لِلنَّاسِ حُسْنًا وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ	بقره، ۸۳
صفارزاده	Worship none but Allah; treat with kindness your parents and kindred, and orphans and those in need; speak nicely to the people; perform prayer regularly	
۵	... وَلَا مَآءٌ مُّؤْمِنَةٌ خَيْرٌ مِّنْ مُّشْرِكَةٍ وَلَا تُعْجِبُكُمْ...	بقره، ۲۲۱
ملکی	یقیناً، کنیز مسلمان بهتر از زن آزاد بت پرست است، هرچند از او خوشتران بیاید!	
۶	إِنَّهَا مَتَكَمَّمَةٌ وَاحِدَةٌ وَأَنْتُمْ بِهَا مُعْتَبِدُونَ	انبیا، ۹۲
ملکی	در حقیقت همه از یک نوع هستید و باید یک هدف را دنبال کنید: تنها من صاحب اختیار شمایم؛ پس مرا عبادت کنید.	(استفاده از:)
۷	...وَالصَّابِرِينَ عَلَىٰ مَا أَصَابَهُمُ الْمُقِيمِ الصَّلَاةِ...	حج، ۳۵
ملکی	... در حوادث ناگواری که برایشان رخ می‌دهد، صبورند؛ نماز را با آدابش،	(استفاده از:)

	می خوانند...	(؛
۸	وَاتَّبِعْ أَذْبَارَهُمْ وَلَا يَلْتَفِتْ مِنْكُمْ أَحَدٌ وَامْضُوا حَيْثُ تُؤْمَرُونَ	حجر، ۶۵
صفرزاده	And you follow after their backs; do not let anybody of you remain behind; and go directly to the place where you are ordered.	
۹	لَا تُبْقِي وَلَا تَذَرُ	مدثر، ۲۸
ملکی	احدی را نه باقی می گذارد، نه رها می کند!	

تحلیل مثالها و نمونه‌های ارائه شده در جداول فوق نشان می‌دهد که راهکارها و راهبردهای چهارگانه ترجمه تلویحی گفتمان نماها مانند ترکیب، تقطیع، و کاربرد نشانه‌های نگارشی و غیره شامل ابعاد هفتگانه ذیل از الگوی ارائه شده توسط کلاودی (۲۰۰۵) برای آفرینش و مدیریت گفتمان از طریق ترجمه غیر مستقیم و تلویحی گفتمان نمای واو در ترجمه قرآن کریم استفاده شده‌اند: حذف لغوی، کاهش لغوی، بهره‌برداری از راهبردهای منظورشناختی برگرفته از خلاقیت‌های گفتمانی، تعمیم دستوری، حذف دستوری، و انقباض دستوری می‌گردد. الگوی مشابه این الگو در مطالعه پیکره‌های موازی در پژوهش محمدی (۲۰۲۳) نیز گزارش شده است. الگوی اکتشافی این مطالعه در راستای الگوی کشف شده در مطالعه محمدی (۲۰۲۳) می‌باشد. تنها تفاوت میان این دو الگو عدم گزارش موضوع انقباض دستوری در آن مطالعه است. عوامل متعددی ممکن است عامل این تفاوت باشند. یکی از این عوامل ممکن است تفاوت پیکره‌های موازی مطالعه باشد.

۵. نتیجه‌گیری

نتیجه و رهاورد این مطالعه کشف یک الگوی هفت‌وجهی برگرفته از راهبردهای گوناگون گفتمانی، دستوری، و لغوی می‌باشد که حاصل پردازش طبیعی زبان در فرایند کار مترجمان و کاربران حرفه‌ای زبان در بافت‌های چندوجهی زبانی، فرهنگی، مذهبی، و تمدنی می‌باشد. مسئله، چالش، و مشکل مترجم نگارش متنی سلیس و روان و منطبق با رویکردهای منظورشناختی، فرهنگی، و زبانی متداول در زبان مقصد است (السا، ۲۰۱۹). این پژوهش نشان داد که بخشی از هدف مترجم در این فرایند چند بعدی آفرینش و مدیریت گفتمان، انعکاس غیر مستقیم اهداف و

نقش‌های گفتمان‌نمای واو بر اساس راهبرد فراگفتمانی کاربردی شدگی است تا گفتمانی کارآمد، خلاق، و سازگار با شرایط مکانی، زمانی، و فردی گفتمان مقصد ایجاد شود. نتیجه آفرینش چنین گفتمانی غلبه بر مشکلات و مسائل منبعت از اختلافات و تفاوت‌های گفتمان‌های مبدا و مقصد می‌باشد (آیمر، ۲۰۰۲). بنابراین مترجمان به کمک این راهبردهای هفتگانه به شکلی خلاقانه و تلویحی به پایش و مدیریت گفتمان خویش پرداخته‌اند. افزون بر این، به دلیل اینکه این متغیرهای گفتمان‌مدار دارای ابعاد فراتفسیری (فرانکجاب، ۲۰۰۶)، فراگفتمانی (هایلند، ۲۰۰۵)، فرامتنی (آیمر، ۲۰۰۲) می‌باشند و مبانی اساسی مدیریت گفتمان را تشکیل می‌دهند، پیکره‌های این مطالعه فقط دربرگیرنده دو زبان هند و اروپایی فارسی و انگلیسی اند. حذف یا ترجمه تلویحی نقش‌های گوناگون واو- پیچیده‌ترین و پرکاربردترین گفتمان‌نما-پدیده‌ای شگفت‌انگیز و انعطاف‌پذیر در آفرینش گفتمان است و کشف ابعاد پیچیده آن نیازمند پژوهش در زبان‌های غیر هند و اروپایی می‌باشد. علاوه بر این، تحلیل پردازش طبیعی زبان در بافت‌ها، زبان‌ها، و فرهنگ‌های مختلف بر اساس مطالعه رفتارهای حرفه‌ای مترجمان به شناخت کامل‌تر جهانی‌های ترجمه می‌انجامد و می‌تواند کاربردهای علمی، آموزشی، و پژوهشی گوناگونی در ارزشیابی کیفیت ترجمه، برنامه‌ریزی آموزشی، تربیت معلم، و تهیه و تدوین مطالب آموزشی داشته باشد.

۶. منابع و مآخذ

- Aijmir, K. (2002). English discourse particles: Evidence from a corpus. John Benjamins.
- Alo, M. (2010). A pragmatic appraisal of the translation of Yoruba discourse markers into English. *African Journal of History and Culture*, 2(4), 55–63.
- Chaume, F. (2004). Discourse markers in audiovisual translating. *Meta: Translators' Journal*, 49(4), 843–855.
- Chesterman, A. (2016). Memes of translation. John Benjamins.
- Crible, L., Abuczki, A., Burksaitiene, N., Furko, P. & Nedoluzhkom A. (2019). Functions and translations of discourse markers in TED Talks. *Journal of Pragmatics*, 4(142), 139–155.
- Dósa, I. (2021). About explicitation and implicitation in the translation of accounting text. Available: <https://www.researchgate.net/publication/237591008>
- Dupont, M. & Zufferey, S. (2016). Methodological issues in the use of directional parallel corpora: A case study. *International Journal of Corpus Linguistics*, 22(2), 270–297.
- Ebrahimi, M. S. (1997). *The Quran, Kurdish translation*. Adab.
- Elsa, H. (2019). *Quality assessment and assessment practices in translation and interpreting*. IGI Global.
- Furko, P. (2014). Perspectives on the translation of discourse markers. *Acta Universitatis Sapientiae, Philologica*, 6(2), 181–196.

- Gile, D. (2015). Simultaneous interpreting, in C. Sinwai (Ed.). *An Encyclopedia of practical translation and interpreting* (pp. 531–561). The Chinese University Press.
- Gumul, E. (2006). Explicitation in simultaneous interpreting, *Across Languages and Cultures*, 7(2), 171–190.
- Hoek, J., Zufferey, S., Evers-Vermeul, J., & Sanders, T. (2017). Cognitive complexity and the linguistic marking of coherence relations. *Journal of Pragmatics*, 121, 113–131.
- Hu, A. (2020) A study on the translation of discourse marker "well". *Open Access Library Journal*, 7, 1–8.
- Hyland, K. (2005). *Metadiscourse: Exploring interaction in writing*. Bloomsbury.
- Jones, R. (2012). *Discourse analysis: A Resource book*. Routledge.
- Kafipour, R. (2016). Errors in the translation of discourse markers in movie subtitles. *American Journal of Educational Research*, 4(15), 1100–1105.
- KhaniKalgai, H. & AzaranSaqin Sera, E. (2022). A comparative study of the transliteration of the types of "waw" in the commentary translations of the Qur'an, *Do Faslnameh Elmi Motaleaat Tafsire Tatbighi*, 1(13), 102–123. [In Persian]
- Klaudy, k. (2005). Implication in translation: Empirical evidence for operational asymmetry in translation. *Across Languages and Cultures*, 6(1), 13–28.
- Maleki, A. (2017). *The Quran, Translation*. Setareh Sabz.
- Mohammadi, A. M. (2023). A Pragmatic analysis of the application of implication in the process of the construction of discourse. *Journal of Foreign Language Research*, 13(2), 299–316. <http://doi.org/10.22059/jflr.2023.352554.1004>
- Omranpor, M. (2005). Coordinations and their functions in *Kelileh va Demneh*. *Pazhuhesh Zaban va Adbiat Farsi*, 1(5), 121–146. [In Persian]
- Saffarzadeh, T. (2015). *The Quran, Translation*. Osveh.
- Sipayung, K. (2017). Explicitation and implication of conjunctive relations in target text. *Indonesian Journal of Language Teaching and Applied Linguistics*, 2(1), 83–93.
- Spooren, W. (1997). The processing of underspecified coherence relations. *Discourse Processes*, 24, 149–168.
- Ying, S. (2007). An analysis of discourse markers used by non-native English learners. Retrieved: <http://www.kuis.ac.jp/icci/>
- Zufferey, S. (2016). Discourse connectives across languages: Factors influencing their explicit or implicit translation, *Languages in Contrast*, 16(2), 264–279.